

**GERRIT BLOOTHOOFT – EMMA VAN NIFTERICK – DOREEN
GERRITZEN: OVER VOORNAMEN. HOE NEDERLAND
AAN Z'N VOORNAMEN KOMT**

[A keresztnevekről. Hogyan jut Hollandia a keresztnelveihez]

Het Spectrum. Utrecht, 2004. 364 lap

Az alább ismertetendő könyv széles olvasótábornak készült, egyedülálló és hiánypótló munka. Igényes, részletes, ugyanakkor jól érthető, látványos formában tolmácsolja a hatalmas anyag alapos elemzéséből levont következtetéseket.

Az adattárat a holland Sociale Verzekeringsbank (Társadalombiztosító) igazgatósága bocsátotta a Meertens Intézet rendelkezésére. A kiterjedt és sokrétű névvizsgálatra a következő adatok szolgáltak alapul: az 1983 és 2003 között családi pótlékra jogosult 4 223 411 gyermek (2 061 027 lány és 2 160 384 fiú) első keresztneve, neme, születési éve, a pótlékkérelem beadási helyének irányítószáma és a családi kód, amelyből kiderül, melyik csalárhoz tartozik a gyermek. A másik forrás az 1999-ben nyugdíjra jogosult, legtöbb esetben 65 év fölötti, tehát 1900–1935 között született 2 005 324 személy (979 904 nő és 1 025 420 férfi) adatait tartalmazza: első keresztnévüket, nemüket, születési évüket és lakhelyük irányítószámát. Az irányítószámok mellett a Centraal Bureau voor de Statistiek (Központi Statisztikai Hivatal) jóvoltából az ezekhez a számokhoz tartozó szociális és közgazdasági adatok is az írók rendelkezésére álltak a névadás regionális és szociális aspektusainak vizsgálatához. Ez utóbbi adatok közé tartozott a városiasodás mértéke, a bevándorlók százalékaránya és az átlagos jövedelem, s az 1947-es népszámlálás vallásra vonatkozó adatait is felhasználhatták a szerzők. Kutathatóvá vált tehát sok minden, amit egy keresztnevéssel foglalkozó nyelvész kívánhat.

Az összesen 177 ezer különböző utónév a VAN DER SCHAAAR-féle, először 1964-ben megjelent utónévkönyv 20 ezer címszavához képest egyrészt a szülők kreativitását tanúsítja, másrészt az egyre növekvő etnikai sokszínűség is oka a rengeteg új névnek.

A könyv 13 fejezetének mindegyike más-más kiindulópontból vizsgálja, mutatja be a 20. századi holland névadást, felhasználva a harmadik évezred elejének legújabb névadatait is. A fejezetcímeket szó szerinti fordításban közlöm.

A bevezető 1. fejezet után 12 gazdagon illusztrált fejezetben olvashatunk a különféle vizsgálati módok eredményeiről. Minden fejezetben megtalálhatók az adott témára vonatkozó érdekességek.

1. Inspiráció és motiváció. – Ahogy a fejezetcím is sejteti, a következő 5 fejezet bevezetőjeként a klasszikus névadási indítékekről olvashatunk, a családtagokról való elnevezéstől az esztétikai motívumokig. Ezek között máig első helyen áll a családtagokról való elnevezés, ezt követi a jó hangzás igénye. Egy közvélemény-kutatásból az tűnik ki, hogy a névválasztásban az anyák szava a döntő.

2. Elnevezés személyekről, személyiségekről. – A gazdag példatárral ellátott fejezet főként az ismert személyiségekről történő elnevezés típusát taglalja, diagramokkal ábrázolva például a *Britney*, a *Justin* (popvilág) és a *Romario* (foci) keresztnév népszerűségének növekedését, s táblázatba foglalva a 12 leggyorsabban népszerűvé vált fiú- és

lánynevet az 1983-tól 2002-ig terjedő időszakban. Szülőket is megszólaltatnak névválasztásuk mikéntjéről, s ez a többi fejezetben is visszatérő elem. Remekül szemlélteti a fejezetíró a híres televíziós szakács, Jamie Oliver keresztnévének népszerűségét. Ebben az lehet számunkra érdekes, hogy e férfinévet (*Jamie* vagy *Jaimy*) 2002-ben több lány kapta, mint fiú. Ez azonban Hollandiában csöppet sem meglepő, hiszen a törvény nem szabályozza a nevek nemspecifikusságát. A szerzők külön tárgyalják azt a névválasztási típust, melyben a keresztnév forrása a holland királyi ház volt.

3. Nevek felismerhető jelentéssel. – A bőséges példaanyaggal ellátott fejezetben szereplő nevek motivációi a germán nevektől kezdve a természeti jelenségeken át a kedvelt kirándulóhelyek nevéig terjednek. Olyan uniszex nevekkal ismerkedhetünk itt meg, mint a *Dune*, *Ocean*, de előfordul a *Holland* is női névként. Az 1970 óta érvényben lévő, a keresztnévadásra vonatkozó törvény értelmezésével záródik ez a rész, ismét érdekes példákat említve az elutasított és engedélyezett nevek köréből. Ilyen pl. a *Nozem* ('huligán') név, amelyről az anyakönyvvezető 2003-ban úgy vélekedett, hogy adható egy kisfiúnak, ám a Kereszténydemokrata Párt helyi frakciója tiltakozott ez ellen. Nozem végül megtarthatta nevét.

4. 177 000 különböző név. – Az elmúlt 20 évben születettek 176 800 néven osztoztak, amelyből 108 500 nevet csupán egy gyermek visel. Itt természetesen a csak egyetlen betűben különböző névváltozatok is számítanak. Magától értetődő, hogy a fejezet az 1983–2003 közötti időszakra vonatkozóan közöl népszerűségi listát. Eszerint 1983-ban a *Maria* és a *Johannes* volt a legnépszerűbb név, 2003-ban pedig a *Sanne* és a *Thomas*. Az 1–4 éves gyermekek számának alakulását (2001-es adatok alapján) térképen mutatják be a szerzők.

5. A név külleme. – E fejezet arról a számos módszerről ad áttekintést, amellyel új nevet vagy névalakot alkothatunk. A nevek variánsainak népszerűségét diagram ábrázolja. Vizsgálat tárgya a változatok végződése is – a *Demi* például jóval népszerűbb, mint a *Damy* –; ezeket gyakorisági sorrendben találhatjuk meg a fejezetben. Oszlopdiagram mutatja a nevek csökkenő szótagszámának alakulását 1890-től 2000-ig.

6. Keresztnévek változóiban. – Ebben a részben a régi, meghatározott szabályok szerint működő, a családtagokról történő elnevezés után a katolikusok és protestánsok névadási szokásainak különbözőségeiről olvashatunk. Ez utóbbi mai napig kimutatható a névadásban. A különböző felekezetekre jellemző latin formájú (katolikus) és holland (protestáns) nevek közül a legelterjedtebbeket közlik is. Eszerint a katolikusoknál listavezető *Maria* névnek az *Aaltje* a protestáns párja, a *Johannes*-nek pedig a *Jan*. Az idők körében e tradicionális névformák aránya 75%; a holland és a latin névformák aránya régióként változik. Ezt térképen is láthatjuk: a zöld szín különböző árnyalatai jelzik a latin és a holland névformák arányát az egyes régiókban. Az így kirajzolódó kép jelentős egyezést mutat az 1947-es népszámlálás adatai alapján kirajzolódó felekezeti megoszlással, bár néhány protestáns vidéket a katolikus névadási formák jellemeznek. A szerzők 1985-től öt éves időszakonként vizsgálják a keresztnévek népszerűségét, megkülönböztetve a gyorsan népszerűvé váló, az eltűnőben lévő és a stabil neveket.

7. Szubkultúrák. – A holland, és talán az egész európai névtani irodalomban példa nélküli vizsgálati módszer a családon belüli névadást veszi górcső alá. Eszerint általában az állapítható meg, hogy a testvérek nevei mind jelentéstani, mind morfológiai szempontból nagy hasonlóságot mutatnak. Egy táblázat foglalja össze azt a legnépszerűbb 15 nevet, amelyet a *Mohamed*, a *Petrus*, a *Jeroen* és a *Kevin* nevet viselők testvérei kaptak.

Ebből kiderül, hogy a szülők bizonyos névcsoportokat részesítenek előnyben. Az egy családban születettek neveinek különböző sajátosságait figyelembe véve a szerzők 25 ilyen lehetséges „testvérnévcsoportot” alakítanak ki.

A nevek csoportjai a régiók és a családok szociális helyzete felől is jól megközelíthetők és magyarázhatók. A csoportok Hollandián belüli elhelyezkedését is nyomon követhetjük egy, az arányokat színárnyalatokkal jelölő térképen. Az ország régióit, az ott élők szociálisan (és sokszor etnikailag is) különböző csoportjait figyelembe véve kirajzolódik az olvasó előtt Hollandia névföldrajza, vagy ahogyan az írók nevezik: névprofilja.

8. Frieslandtól Limburgig. – Az előző fejezetre épülve a 12 hollandiai tartomány részletes keresztnévadási profilja is elkészíthető. A térképeken láthatjuk, hogyan oszlik meg a 25 kisebb csoport bizonyos szempontú összevonásával alkotott 10 utónévcsoport a tartományokban, s egy-egy városnak a környező vidéktől eltérő névadása is megfigyelhető a segítségükkel. A szerzők Amszterdam egyes negyedeit is a tartományokban alkalmazott módszerrel vizsgálják. Természetesen a tartományok népszerűségi listái sem hiányoznak a vizsgálatok eredményei közül.

9. Szerepet játszik a pénz. – Amint az a címből is kiderül, ebben a fejezetben a szociális-anyagi háttér névválasztásban játszott szerepéről tájékozódhatunk. Megismerhetjük Hollandia 25 „legdrágább” nevét. Első helyen a fiúknál az *Olivier*-t találjuk, míg a lányoknál a *Florentine* vezeti a listát. A vizsgálathoz a kutatók az adott régió átlagkeresetét veszik alapul. Megállapítják, hogy a leggazdagabbak szívesen adnak francia, illetve történelmi színezetű holland neveket, az alacsonyabb jövedelmű holland családokban viszont az angol és amerikai nevek népszerűbbek. A sort az arab és a török nevek zárják. Ezeket az eredményeket térképen is láthatjuk: az elit nevek elterjedése nyilvánvalóan sok egyezést mutat a magas jövedelműek által lakott területekkel. A nevek írásmódja is összefügg a jövedelemmel: „*Stefany* szegényebb környéken lakik, mint *Stéphanie*”. A magasabb jövedelem az eredetihez közelebb álló írásmódot vonz tehát.

10. Névkülönlegességek. – E fejezet a szülői játékos kedv, az egyediségre való törekvés vezérelte eseteket tekinti át a névanyag alapján. A holland törvények szerint bárki kaphat nemétől eltérő nevet, mégis inkább az ún. uniszex neveket kedvelik a szülők: a lányok és a fiúk körében ugyanolyan gyakori például a *Cameron*, a *Kiran* vagy a *Merlin*. Ezek gyakoriságát diagramok és listák formájában tanulmányozhatjuk. Érdekes az itt alfejezetként szereplő, az ikrek, hármas ikrek stb. névadását áttekintő rész.

11. Más országok. – A fejezet a környező országok és Amerika keresztnéveinek népszerűségi listáit közli. Az olvasó Spanyolországtól kezdve Izlandon át Ausztráliáig megtalálhatja az adott országban az elmúlt 10-15 évben legnépszerűbb 20 nevet. A magyarországi adatok 1999-ből valók.

12. Hollandia legfontosabb keresztnévei. – A több tíz oldalas lista 5000 női és 4000 férfinevet közöl, amelyek 20-nál többször fordulnak elő; ezzel a nevek 91%-át lefedik. A népszerűség tendenciáját lépcsőzetes ikonok jelölik a nevek mellett.

Az eddig napvilágot látott recenziók mindegyike kiemeli a kötet egyedülállóságát, sokoldalúságát, a szociokulturális, regionális, gyakorisági vizsgálatok eaddig soha nem látott alaposágát. Valóban, egy efféle egyedülálló névanyag birtokában kizárólag ilyen remek, hiánypótló munka születhet.